

Rónai Iván

Európai együttműködés a digitális kulturális örökség megteremtésében és megőrzésében – a Minerva projekt irányítása

Az Európai Unió Minerva néven projektet indított a tagországok digitalizálási tevékenységének összehangolására és értékelésére. A projekt minisztériumi képviselők hálózata keretében valósul meg, az Európai Bizottság finanszírozásában. A projekt irányító szerve a Nemzeti Képviselők Csoportja (NRG), amely évente kétszer ülésezik. A cikk az NRG céljáról és feladatairól szól.

A 2004. szeptember közepén tartott Minerva-tanácskozásra a holland elnökség idején a holland kultusztárca kiadott egy CD-ROM-ot, amelynek a címe: Cél a digitális örökség folyamatossága. Az európai kulturális örökség jobb elérésének víziója. A CD-ROM borítóján felvázolják ezt a víziót: „Képzeld el, hogy minden európai polgár könnyen el tudja érni azokat az adatbázisokat, amelyek lényeges, kimerítő és megbízható információt tudnak szolgáltatni Európa kulturális örökségéről. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, az adatok átjárhatóságára, az elosztott források elérhetőségére és közös szabványok alkalmazására lenne szükség. Ezek közül jelenleg egy sem teljesül európai szinten. Ezért rendkívül fontos, hogy Európában a kormányzatok, a kulturális intézmények, a kutatók és az ipar egyesítsék erőiket.”

A Minerva projekt résztvevői és a Nemzeti Képviselők Csoportja ennek a vízióknak a megvalósításán munkálkodnak.

A kezdetek

A svéd elnökség alatt 2001. április 4-én Lundban az EU 15 tagállamának képviselői és szakértői megállapodtak egy sor olyan alapelvben, amelyet az eEurope cselekvési terv követelményként fogalmazott meg a digitalizálási politikák és a digitalizációs programok összehangolására. Az alapelveken túl meghatározták a tennivalókat is. Így született meg a *Lundi Alapelvekre* épülő *Lundi Cselekvési Terv*, amelynek irányítására jött létre az *NRG (Nemzeti Képviselők Csoportja)*. Az NRG tagjait az Európai Unió tagországai jelölik. (A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma jelen írás szerzőjét jelölte NRG-tagnak.) Az NRG-ben

minden tagországnak egy szavazata van, és egy szavazata van az Európai Bizottság képviselőjének is. Az NRG legalább félévente ülésezik az Európai Unió soros elnökségét ellátó tagország képviselőjének elnökletével. Az elnökhelyettesi feladatokat a megelőző elnökséget, illetve a következő elnökséget ellátó tagország NRG-tagja látja el.

Az NRG célja és alapvető feladata

Az NRG küldetése a Lundi Alapelvekben megfogalmazott célok megvalósulásának nyomán követése. Ehhez kapcsolódóan alapvető feladata a digitalizációs politikák és programok összehangolásának elősegítése elsősorban a kulturális és tudományos területen. Ezen belül is kiemelt hangsúlyt fektetnek a kulturális közintézményekre.

Magyarországon a szakemberek körében ismert a Minerva projekt, ugyanakkor némi zavart okoz az NRG megkülönböztetése. Amikor 2003-ban először kaptunk meghívást a többi – akkor még csatlakozó – új tagállam részére, sokunknak nem volt teljesen világos, hogy az egymás utáni napokon zajló Minerva és NRG találkozók között mi a különbség. A definíció szerint:

A MINERVA az európai uniós tagállamok minisztériumainak hálózata, mely a kulturális és tudományos tartalmak digitalizálását hangolja össze. A program célja egy közösen elfogadott európai platform kialakítása a digitalizálásra, metaadatokra és a hosszú távú megőrzésre vonatkozó ajánlások és irányelvek megfogalmazása formájában.

Ugyanakkor az NRG a fenti feladatok irányítását, teljesítésének nyomán követését végzi. Mivel

azonban a Minerva projekt finanszírozása az EU-s forrásokból történik, az NRG tevékenységét is ebből a forrásból kell fedezni. Magyarország képviselőjében a MinervaPlus projekt tagja az Országos Széchényi Könyvtár, és mint projektpartner 40 000 eurót kap a részvételre. Ebből a pénzből kell végrehajtania a projekt keretében ellátandó feladatokat, valamint az NRG tevékenységével kapcsolatos költségeket is fedezni.

A MinervaPlus a Minerva projekt kiterjesztése az új tagországokra és Izraelre, valamint Oroszországra. Első, alakuló ülését 2004. február 10-én Budapesten, az Országos Széchényi Könyvtárban tartottuk. Ezen az ülésen a magyar partner az egyik almunkacsoport (többnyelvű teauruszok) vezetésének feladatát kapta, az új tagországok közül egyedülállóan.

A Minerva és a MinervaPlus projektekről külön írárok szólnak, annyit azonban meg kell jegyezni, hogy a tagországok képviselőjében a Minerva partnerek között kb. fele-fele arányban vannak minisztériumok és kulturális intézmények (mint pl. nemzeti könyvtárak, múzeumok, vagy más szervezetek).

2004 első félévében megalakult a magyar Minerva informális hálózata. Az informális hálózat tagjai a kulturális digitalizálással foglalkozó szakemberek és minisztériumi tisztviselők. A hálózat nyitott, mindenki csatlakozhat, aki céljait követi. Ezek: a kulturális tartalmak digitalizálását érintő európai elvek, problémák és megoldások, tapasztalatok és jó példák megismertetése, a többnyelvűség előmozdítása, a rendszerek közti átjárhatóság (interoperabilitás) elősegítése. Ennek érdekében az OSZK <http://www.mek.oszk.hu/minerva> címen magyar nyelvű honlapot indított.

Az NRG fontos feladatai

1. Megosztani a tagországokkal a nemzeti tapasztalatokat, és az egész Európai Unióra vonatkozóan közös platformot létrehozni a nemzeti tevékenységek összehangolására és az együttműködésre.
2. Előterbe helyezni a tagországok közötti konszenzus létrejöttét a digitalizálási politikák és programok összehangolására elfogadott tevékenységekre vonatkozóan, továbbá elősegíteni ezen tevékenységek nemzeti végrehajtását, ha mód van rá, nemzeti hálózaton keresztül.

3. Együttműködési mechanizmusokat létrehozni más nemzetközi hálózatokkal és törekvésekkel.
4. A célkitűzéseket érintő, újonnan felmerülő kérdéseket felvetni, és egyetértéssel megfelelő megoldásokat javasolni.
5. Előmozdítani a jó gyakorlatok alkalmazását a tagországokon belül és a tagországok között, és így támogatni a készségfejlesztést és a képzést.
6. Bátorítani azokat a kezdeményezéseket, amelyek a minőségi kulturális website-ok láthatóságát segítik.
7. Kijelölni és kinevezni a munkacsoportok szakértőit, és biztosítani az eredmények terjesztését.
8. Minden félévben beszámoló jelentést készíteni a tagországok számára a fejleményekről, és javaslatot tenni a szükséges lépésekről.

Magyarország 2003 második félévétől vesz részt az NRG-ben. Ez éppen az olasz elnökség idejére esett. Ekkor készültek el a tagországokban folyó digitalizálást összefoglaló országjelentések, amelyről az NRG egy kiadványt is megjelentetett. 2003 végére mi is elkészítettük a Magyarországra vonatkozó jelentést, amit 2004 első félévében aktualizáltunk. Ezt a második jelentést kiadvány formájában jelentette meg az NRG. A kiadványt októberben küldjük szét a közgyűjteményeknek és a kulturális intézményeknek (a jelentés szövege angolul megvan az interneten).

A Hágában 2004. szeptember közepén megtartott NRG-ülés áttekintette a Minerva projekt keretében végzett munkát, tudomást szerzett az elkészült dokumentumokról és kiadványokról, meghallgatta a munkacsoportokban végzett alprojektek állapotjelentését. Beszámoló hangzott el az Európa Tanács által kezdeményezett, a Kulturális örökségre vonatkozó keretszerződés digitalizációt érintő kérdéseiről, vita volt a felsőszintű generikus domainhasználatról, de az NRG mindenképp azzal foglalkozott, hogy milyen módon folytatható a kulturális és tudományos digitalizálás európai szintű összehangolása a jövőben.

Koordináció 2005 után

Még a 2004. júniusi dublini ülésen a holland NRG-képviselő vetette fel, hogy a Minerva és a lundi cselekvési terv céljainak jövőbeni megvalósítását a 2005 közepén lejáró projekt utáni időszakra is biztosítani kellene. Ennek érdekében egyrészt át kell tekinteni, hogy a lundi cselekvési tervben fog-

laltak közül mi az, ami megvalósult, mi az, amit a jövőben is folytatni kell, és mi az, amit új alapokra kell helyezni. Másrészt az újradefiniált cselekvési tervhez meg kell találni a megfelelő szervezeti formát, valamint a leghatékonyabb finanszírozási és irányítási modellt.

A jelenlegi struktúrában a kulturális digitalizálás európai összehangolása viszonylag laza, informális keretek között zajlik. Annak ellenére, hogy az NRG-tagokat a tagországok hivatalosan jelölik, a nemzeti kormányzatok kevés figyelmet fordítanak az NRG vezényletével végzett munkára, a nemzeti projektek megvalósítása során a kormányzatok részéről nem fogalmazódik meg annak az igénye, hogy a megvalósítások kövessék a Minerva keretében kidolgozott szabványokat, ajánlásokat, jó gyakorlatokat. A kulturális intézmények közül sokan kísérik figyelemmel a nemzetközi trendeket, és követik a szabványosuló megoldásokat, de ezt olykor esetlegesen teszik, és sokan nem is tudnak az európai gyakorlatról.

A Minerva és az NRG jövőjét kutatva a problémafelvetés és megoldás újszerű módszerét alkalmazták a hágai értekezlet során. Az NRG-tagok egy úgynevezett „felfokozott ülésen” vettek részt, amelyen számítógéppel segített kérdőíves felmérést végeztek. A résztvevőknek válaszolniuk kellett olyan kérdésekre, mint pl. szükséges-e az európai szintű együttműködés a kulturális és tudományos digitalizálás terén, s ha igen, milyen eszközökkel kellene azt előmozdítani, milyen szereplőkkel, milyen szervezeti formában lehetne a célokat megva-

lósítani. A kérdések többsége zárt felsorolást tartalmazott, és a válaszok megoszlása alapján lehetett levonni a következtetéseket. A felmérés elemzése még tart, eredménye a probléma jövőbeni megoldásának hasznos segédeszköze lesz.

A felmérés adatait figyelembe véve az NRG úgy döntött, hogy szükséges egy kis létszámú szakcsoportot felállítása, amelynek a feladata, hogy készítsen egy vitaanyagot az új akcióprogramról, az NRG jövőbeni szerepéről és működéséről lehetőleg még az idén.

Európának a világ más térségeivel szemben előnye, hogy rendkívül sokrétű, sokszínű és gazdag a kulturális öröksége. Egy közös európai kulturális digitális tér létrehozása erre a sokszínű örökségre építve nyilvánvalóan Európa versenyképességét növeli. Az is nyilvánvaló, hogy mindehhez szükség van a digitalizálás terén az együttműködésre, a tevékenységek összehangolására, amely feladatra a Minervát és az NRG-t létrehozták.

Beérkezett: 2004. IX. 23-án.

Rónai Iván

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Közgyűteményi és Közművelődési Helyettes Államtitkárságának titkárságvezetője.

A MINERVA Nemzeti Képviselők Csoportjában Magyarországot képviseli.

E-mail: ivan.ronai@nkom.gov.hu

Az Országos Könyvtári Kuratórium,

amelyet a 165/1999. (XI. 19.) korm. rendelet hozott létre, 2004. november 16-án kezdte meg működésének új ciklusát. Tagjait a szakmai szervezetek konszenzusos jelölései alapján Hiller István kultuszminiszter nevezte ki.

A kuratórium elnöke: *Dr. Bakonyi Péter*

A kuratórium titkára: *Dr. Redl Károly*

A kuratórium tagjai:

A KÖNYVTÁROSOK KÖZÜL:

Bakos Klára,

a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke;

Dr. Fodor Péter,

az Informatikai és Könyvtári Szövetség elnöke;

Huszár Ernőné dr.,

a Budapesti Corvinus Egyetem Központi

Könyvtárának főigazgatója;

Dr. Redl Károly,

az Országgyűlési Könyvtár tájékoztatói igazgatója.

A TUDOMÁNYOS ÉLET KÉPVISELŐI KÖZÜL:

Dr. Bakonyi Péter,

a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács tagja,

a Neumann J. Számítógép-tud. Társaság elnöke;

Dr. Bélyácz Iván,

a Pécsi Tudományegyetem egyetemi tanára;

Dr. Kiss Ferenc,

a Nyíregyházi Főiskola környezettudományi

tanszékének tanszékvezetője.

A GAZDASÁGI ÉLET KÉPVISELŐI KÖZÜL:

Dr. Hegedűs Miklós,

a GKI Energiakutató Kft. ügyvezető igazgatója;

Dr. Lengyel László,

a Pénzügykutató Rt. elnök-vezérigazgatója.